

'Het lerarentekort is geen natuurramp'

Volgens hoogleraar Marc Vermeulen moeten we af van de 'platte pannenkoek' die de onderwijsarbeidsmarkt nu is. Ook ziet hij techniek als remedie tegen het lerarentekort.

Elf jaar geleden voorspelde de commissie-Rinnooy Kan – waar jij in zat – het lerarentekort al. Is er voldoende gedaan om het te voorkomen?

"Ik hink op twee gedachten. Nee, want er is een lerarentekort. Aan de andere kant: Nederland heeft met uitzondering van midden jaren tachtig altijd een lerarentekort gehad. In 1949 werd je niet naar Indië gestuurd als je een onderwijsbevoegdheid had."

Dan zou je denken: men weet het inmiddels wel op te lossen.

"Nu ja, het lukt zowel de overheid als onderwijsbesturen niet om een anticyclisch beleid te voeren. Als de lonen in de marktsector niet hoog zijn, zoals tijdens afgelopen recessie, is er een voordeel voor het onderwijs om mensen aan te trekken. Maar nu de lonen in de markt stijgen, heeft het onderwijs weer het nakijken."

Dat klinkt berustend.

"Er zijn al decennialang onvoldoende goede leraren. Maar toch zijn we geen achterlijk land. Kennelijk slagen we er met z'n allen in om de economie telkens weer naar een hoger plan te tillen."

Centerdata voorspelt over negen jaar een tekort van 10.800 fulltime banen in het primair onderwijs. Omge-

rekend naar aantallen personen – het leeuwendeel werkt parttime – heeft de sector in 2027 ongeveer 15 duizend extra leraren nodig.

"Dat is heel veel. Let wel, die voorspellingen – ik heb aan de eerste modellen meegewerkt in de jaren negentig – zijn niet perfect. En ze worden gemaakt om niet uit te komen. Het is een waarschuwingssysteem: 'Als al het andere constant blijft, dan...' Maar al het andere blijft meestal niet constant. Bovendien ben ik benieuwd:

■■■■

'De koopkracht van een leraar in Amsterdam is heel anders dan die van een leraar in de Achterhoek'

waar zitten die tekorten precies? Ik maak me meer zorgen wanneer een vmbo-basis klas in een slechte wijk zonder leraar zit, dan wanneer een havo-klas van hoogopgeleide ouders een keer naar huis wordt gestuurd. Je moet prioriteiten durven stellen. In een achterstandsbuurt moet altijd een goede leraar staan."

Leg eens uit.

"De onderwijsarbeidsmarkt is één grote platgeslagen pannenkoek. Te homogeen en met veel inefficiënties. In de tijd van de commissie-Rinnooy Kan stond ik geregeld voor een zaal vol leraren en vroeg dan: Wie geeft hier tekenen, muziek, gym, maatschappijleraar, ckv? De helft van de handen gingen omhoog. Dan zei ik: Gefeliciteerd, jullie krijgen veel te veel betaald. Vervolgens liet ik de docenten wiskunde, natuurkunde, scheikunde enzovoorts hun hand opsteken en meldde hen: Helaas, jullie worden zwaar onderbetaald. De laatste groep is schaars, de eerste niet."

Hoogleraar Marc Vermeulen is directeur van de Tias business school en weet veel van de relatie tussen onderwijs, arbeidsmarkt en economie. "Ik maak me meer zorgen wanneer een vmbo-basis klas in een slechte wijk zonder leraar zit, dan wanneer een havo-klas een keer naar huis wordt gestuurd."

In het primair onderwijs is elke nieuwe leraar welkom. Salarissen omhoog dus?

"Het is terecht dat leraren in het primair onderwijs hetzelfde willen verdienen als collega's in het voortgezet onderwijs. En dat de beroepsgroep haar tanden laat zien is alleen maar toe te juichen. Eindelijk, zou ik willen zeggen. Maar wil je een beetje kunnen concurreren met een baan in het bedrijfsleven dan zouden meer salarisverschillen mogelijk moeten zijn. Neem het ijzeren principe: bevoegdheid bepaalt. Het zou slimmer zijn om dat deels los te laten en de sociale omgeving van de school, de schoolsoort, het vak wat je geeft en waar in Nederland je dat doet een rol te laten spelen bij iemands salaris. De koopkracht van een leraar in Amsterdam is heel anders dan die van een leraar in de Achterhoek. We moeten innovatief zijn."

Wat bedoel je met 'innovatief'?

"Door bijvoorbeeld te investeren in een veel bredere inzet van technologie. Ja, het kost enorm veel tijd en geld om een goed digitaal programma te maken waarmee kinderen Engels kunnen leren. Maar heb je dat één keer gedaan, dan is het er voor altijd. Basisberoepsgerichte leerlingen op het vmbo zullen daar altijd een leraar of klassenassistent bij nodig hebben. 6-vwo'ers kunnen veel meer zelfstandig."

Minder leraren dus, terwijl onderzoek telkens weer uitwijst dat de leraar cruciaal is in het leerproces.

"Ja, maar we hebben het ook nog nooit zonder geprobeerd."

Zou je dat willen uitproberen op je (klein)kinderen?

"Ik heb geen kinderen en dus ook geen kleinkinderen."

Oké, andere boeg. De inefficiënties in de arbeidsmarkt, is daar nog een voorbeeld van?

"Een leraar Grieks of Latijn geeft doorgaans les aan een klasje met vijf of zes leerlingen. Laat een busje rondrijden om deze groepjes van verschillende scholen op te pikken en geef zo één docent een volle klas. Dat deden we al in Rotterdam in de jaren negentig."

Waarom is zo'n idee niet wijder verspreid geraakt?

"Omdat het initiatieven zijn van individuele leidinggevenden. Over de volle breedte gezien ben ik niet zo onder indruk van het strategisch vermogen van scholen. Het is allemaal erg reactief: Oh er is een probleem, we moeten nu handelen. Voor de toekomst kun je nog aardig wat meters maken wanneer je de discussie scherper stelt: welk personeel vinden we waar belangrijk en wat hebben we daar voor over? Het lerarentekort lijkt een soort natuur-ramp. Het heeft iets onvermijdelijks. Maar dat is het niet." ■